

การจัดการห่วงโซ่อุปทานการผลิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อยกระดับผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดนครปฐม

ศักดิ์ดา สุภาพ^{1*} และ ไตรมาส พูลผล²

¹หัวหน้าหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

²คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

* Corresponding author e-mail: Sakda.sup@rmutr.ac.th

Received: 29/09/2025, Revised: 29/01/2026, Accepted: 22/02/2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาและพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการผลิตสินค้าด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากในการจัดการห่วงโซ่อุปทานการผลิตและการแปรรูปสินค้า งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณประกอบด้วยผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดนครปฐม จำนวน 58 ราย และกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก 10 ราย ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่ม SME/OTOP ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานราก ได้แก่ การเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม การวางแผนการผลิตและการตลาด การจัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ตลอดจนการสร้างช่องทางการตลาดที่หลากหลาย โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการผลิต เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และยกระดับมาตรฐานสินค้าให้เป็นที่อมรับในตลาดมากยิ่งขึ้น ส่วนของปัจจัยที่ยังต้องส่งเสริม คือ ผู้ประกอบการยังขาดองค์ความรู้และทักษะในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีอย่างเต็มประสิทธิภาพ รวมถึงมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและการเข้าถึงแหล่งทุน ด้านการตลาดพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังพึ่งพาช่องทางการขายแบบดั้งเดิม เช่น การขายหน้าร้านหรือออกร้านกับหน่วยงานรัฐ ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องและมั่นคงทางรายได้ การส่งเสริมการตลาดออนไลน์และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัลจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ควรได้รับการสนับสนุน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนองค์ความรู้ แหล่งทุน และการขยายตลาด ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ได้แก่ การส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม การอบรมและพัฒนาองค์ความรู้ การสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ การส่งเสริมช่องทางการตลาดและการรับรองมาตรฐานสินค้า รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพและความยั่งยืนของผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากในระยะยาว จากการวิจัยในครั้งนี้จะเห็นได้ว่าการบริหารงาน และการบูรณาการความร่วมมือ ส่งเสริมผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากตลอดห่วงโซ่อุปทาน เป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและสร้างความยั่งยืนทางธุรกิจ ต่อยอดการพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน และเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ

คำสำคัญ: การจัดการห่วงโซ่อุปทาน, ผู้ประกอบการ, เศรษฐกิจฐานราก

Supply Chain Management for Production Using Technology and Innovation to Enhance Grassroots Entrepreneurs in Nakhon Pathom Province

Sakda Supap^{1*} and Trimas Phunphon²

^{1*}Program Chair of Ph.D. in Education Studies (International Program)

Rajamangala University of Technology Rattanakosin

²Faculty of Medicine Vajira Hospital Navamindradhiraj University

Abstract

This mixed-methods study examines manufacturing supply chains and proposes strategies to enhance their resilience and performance through the integration of innovation and technology. It also provides evidence-based guidelines to strengthen the capacity of grassroots entrepreneurs to manage manufacturing and food processing supply chains. Conducted in Nakhon Pathom, Thailand, the study involved 58 entrepreneurs in the quantitative phase and 10 SME and OTOP entrepreneurs in in-depth interviews.

The results reveal that key success factors for grassroots entrepreneurs include access to innovation and technology; effective manufacturing and marketing planning; sourcing high-quality raw materials; product and packaging innovation; and the use of diverse, technology-supported marketing platforms to enhance efficiency, reduce costs, elevate product standards, and increase market recognition. However, several areas require improvement, including limited technological proficiency, underutilization of available tools, financial constraints, restricted access to funding, and most entrepreneurs' reliance on brick-and-mortar retail channels, which may limit income stability.

The study recommends expanding access to innovation and production technologies, including appropriate manufacturing tools and equipment, providing structured training to strengthen entrepreneurs' technical skills and effective tool use, diversifying marketing channels beyond brick-and-mortar retail, facilitating access to regulatory approval to enhance product credibility and consumer trust, and fostering collaborative networks among grassroots entrepreneurs and with government agencies, non-governmental organizations, business associations, and educational institutions to enhance competitiveness, promote business sustainability, and strengthen the grassroots economy for broader community and national benefit.

Key words: supply chain management, entrepreneurs, enhance grassroots

บทนำ

ปัจจุบันจังหวัดนครปฐมได้มีการกำหนดแนวทางการขับเคลื่อน และพัฒนาพื้นที่จังหวัดนครปฐมให้มีความสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนการขับเคลื่อนเพื่อให้เป็นชุมชนและสังคมที่พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ด้วยการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีที่สิ้นสุด จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ ดังนี้ “เมืองอัจฉริยะที่มีอัตลักษณ์เป็นที่รู้จักในด้านการเกษตรแปรรูปด้วยนวัตกรรม และเทคโนโลยีเขตการลงทุน การศึกษาและประตูลู่เศรษฐกิจด้านตะวันตกรวมถึงการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และวัฒนธรรม

การพัฒนาเมืองภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันสิ่งหนึ่งที่ไม่สามารถมองข้ามได้ คือ การพัฒนาทางด้านนวัตกรรมที่มาช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน และการขับเคลื่อนจังหวัดให้มีการเปลี่ยนแปลงทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลให้บริบทของเมือง และความเป็นนครปฐมในรูปแบบเดิมเปลี่ยนแปลงไปดังที่สำนักงานจังหวัดนครปฐม กลุ่มงานยุทธศาสตร์ และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด (2567) ได้อธิบายถึงบริบทที่เปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อจังหวัดนครปฐมไว้ด้วยกัน 5 ประการ คือ

ประการแรก การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคการผลิต การค้า และการบริการที่มีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จะเห็นได้จากการที่โลกปัจจุบันก้าวเข้าสู่ยุค digital economy อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยีกับทุกภาคส่วน ทั้งในภาคธุรกิจ การศึกษาราชการ เกษตรกรรม การท่องเที่ยว การขนส่ง และอุตสาหกรรม อันส่งผลให้เกิดความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น

ประการที่สอง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร (aging society) ประเทศไทยรวมถึงจังหวัดนครปฐมซึ่งปัจจุบันกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย ดังจะเห็นได้จากจำนวนผู้สูงวัยมากขึ้น แต่ประชากรในวัยแรงงานมีปริมาณน้อยลง ส่งผลให้วัยแรงงานต้องรับผิดชอบในการดูแลผู้สูงวัยมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมุ่งพัฒนาคนทุกช่วงวัย การพัฒนาระบบสุขภาพ และการพัฒนาด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ประการที่สาม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก ปรากฏการณ์โลกร้อน (global warming) และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านภูมิอากาศ อันเป็นผลจากการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม การเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อวงกว้างของการดำรงชีวิต และเป็นเหตุให้เกิดปัญหาอุทกภัย ภัยแล้งที่มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น

ประการที่สี่ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทยที่เริ่มตั้งแต่ปี 2563 ซึ่งเป็นโรคระบาดที่ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรงทั่วโลก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การส่งออก และการท่องเที่ยว ส่งผลให้ภาคการผลิตมีการปรับตัวให้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนการทำงาน

ประการสุดท้าย การขยายตัวของความเป็นเมือง (urbanization) ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าประชากรที่อยู่ในเขตเมืองมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเมืองเป็นแหล่งรวบรวมปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภค ดังนั้นจึงเกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรส่งผลให้พื้นที่ของเมืองมีการขยายตัวมากขึ้น

จากการพัฒนา และการขยายเมืองตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างต่างๆ ส่งผลต่อการใช้ชีวิต และการประกอบสัมมาชีพของกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่ ดังนั้นกระบวนการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจฐานราก เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน เป็นเป้าหมายหนึ่งที่มุ่งให้ผู้ประกอบการมีศักยภาพ ในการบริหารจัดการ และขับเคลื่อนกิจการของตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสม ทั้งนี้การนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมมาปรับใช้ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการมีเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน และสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น การให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินธุรกิจภายในองค์กร (Internal Business Process) และโครงสร้างธุรกิจ เพื่อสร้างสินค้า บริการที่ตามศักยภาพของพื้นที่ และความต้องการของตลาด

จากประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยถึงสนใจศึกษาถึงแนวทาง และวิธีการส่งเสริมผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากในด้านการผลิต การแปรรูป และการส่งเสริมการจัดจำหน่ายสินค้า ตลอดจนการนำเครื่องจักร และเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อความยั่งยืนของกิจการกลุ่มผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานราก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการผลิตสินค้าด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากในการจัดการห่วงโซ่อุปทานการผลิต และการแปรรูปสินค้า

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

คำจำกัดความของการจัดการห่วงโซ่อุปทาน

ห่วงโซ่อุปทาน หมายถึง ห่วงโซ่อุปทานหนึ่ง ๆ ซึ่งประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ผู้ส่งมอบวัตถุดิบผู้ผลิตผู้จำหน่ายผู้ให้บริการและจัดการคลังสินค้า ผู้ขนส่งสินค้าและร้านค้าปลีกจะมีวิธีการจัดการในรูปแบบต่างๆเพื่อให้องค์กรดังกล่าว สามารถผลิต และกระจายสินค้าให้ถูกต้องตามปริมาณเวลาและสถานที่เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด (สาธิต พะเนียงทอง, 2548) เช่นเดียวกับ (ธัญญา วสุศรี, 2550) ได้ให้นิยามห่วงโซ่อุปทานว่าเป็นการรวมกลุ่มองค์กรหรือบริษัทที่ดำเนินธุรกิจโดยมีการเชื่อมโยงกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของข้อมูลสินค้าหรือบริการ กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดหาวัตถุดิบการผลิตการจัดส่งการจัดเก็บ และการบรรจุรวมถึงการจัดการกับสินค้าที่กลับคืนมาในห่วงโซ่อุปทานโดยมีวัตถุประสงค์ในการสนองตอบความต้องการของลูกค้าตามที่ต้องการและสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ลูกค้า ขณะที่ใช้ต้นทุนต่ำที่สุด หรือ

อาจกล่าวได้ว่า ห่วงโซ่อุปทานหนึ่งประกอบด้วยเครือข่ายด้านผู้ขายหรือผู้ส่งมอบ (Supplier Networks) ผู้ผลิต (Manufacturers) และเครือข่ายด้านผู้ซื้อหรือลูกค้า (Customer Networks)

Supply Chain หรือ ห่วงโซ่อุปทาน คือ โครงข่ายที่มีองค์กรต่างๆ มาเกี่ยวข้องต่อกันตั้งแต่ต้นทางของการผลิตจนถึงปลายทางของการผลิตซึ่งมีกระบวนการและกิจกรรมที่แตกต่างกันเพื่อสร้างคุณค่าในรูปของสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้บริโภคคนสุดท้าย (Christopher, 1998) เช่นเดียวกับ สมพงษ์ ศิริโสภณศิลป์ และคณะ (2549) ได้ให้ความหมายของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ว่าเป็นเครือข่ายของธุรกิจที่มีแหล่งที่ตั้งกระจายอยู่เป็นเอกเทศต่อกัน มีการร่วมกันวางแผนและดำเนินการจัดหาสินค้าหรือบริการแก่ลูกค้าโดยการดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทานหนึ่งๆ จะครอบคลุมตั้งแต่การคิดค้นพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการ การจัดหาแหล่งวัตถุดิบการผลิตสินค้าและบริการ การจัดเก็บสินค้ารวมถึงการจัดส่งสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้บริโภค

แบบจำลอง SCOR

Supply Chain Operating Reference (SCOR) หมายถึง SCOR Model เป็นแบบจำลองที่ใช้สำหรับประเมินผลการปฏิบัติงานห่วงโซ่อุปทาน มีการรวมกระบวนการมาตรฐานที่สำคัญไว้ 5 กระบวนการ ได้แก่ การวางแผน (Plan), การจัดหาจัดซื้อแหล่งวัตถุดิบ (Source), การผลิต (Make), การขนส่ง (Deliver) และการส่งคืนสินค้าจากลูกค้า (Return) ซึ่งแบ่งกระบวนการทั้งหมดออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ กระบวนการวางแผน (Planning), การปฏิบัติการ (Execution), และส่วนสนับสนุน (Enable)

วิทยา สุหฤทธดำรง (2546) ได้ระบุว่า SCOR Model นำเสนอขั้นตอนสำคัญในการบริหารจัดการกระบวนการเป็น 4 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายการบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน โดยจัดการในกระบวนการที่สำคัญ 5 ส่วนนี้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การวางแผน (Plan) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนรวมทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมจัดหาผลิต และส่งมอบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวางแผน คือ เพื่อจัดสรรทรัพยากรให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และจัดรูปแบบการสื่อสารแผนงานต่าง ๆ ไปทั้งห่วงโซ่อุปทาน

2) การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ (Source) เป็นกระบวนการในการดำเนินการจัดหาวัตถุดิบ และบริการเพื่อที่จะตอบสนองแผนงานที่วางไว้ หรือความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ได้แก่

- การจัดหาแหล่งป้อนวัตถุดิบและวัตถุดิบจะเกี่ยวข้องกับการรับวัตถุดิบ การตรวจสอบ การเก็บรักษา และการจ่ายวัตถุดิบเข้าสู่ระบบการผลิต

- การจัดการองค์ประกอบพื้นฐานของการจัดหาแหล่งวัตถุดิบ ประกอบด้วยระบบการรับรองผู้จัดส่งวัตถุดิบและการติดต่อสื่อสารข้อมูลดำเนินงาน คุณภาพของการจัดหาแหล่งวัตถุดิบ การขนส่งวัตถุดิบเข้า

3) ด้านการผลิต (Make) เป็นส่วนที่จัดการในส่วนการปฏิบัติงานของระบบการผลิตมี ดังนี้

- ระบบการดำเนินการผลิต เช่น การร้องขอหรือการเบิกวัตถุดิบ การรับวัตถุดิบ การผลิต การทดสอบผลิตภัณฑ์ การบรรจุ การเก็บรักษา และการส่งจ่ายผลิตภัณฑ์

- การจัดการองค์ประกอบพื้นฐานของการผลิต ประกอบด้วย ระบบการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดทางวิศวกรรมของผลิตภัณฑ์ ระบบสาธารณูปโภค อุปกรณ์การผลิต สถานภาพของระบบการผลิต คุณภาพของระบบการผลิต การจัดลำดับและกำหนดการผลิต การกำหนดกำลังการผลิตจริงในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ

4) การจัดส่ง (Delivery) เป็นส่วนที่จัดการในผลิตภัณฑ์สู่ลูกค้าเพื่อให้เป็นไปตามแผนงานและความต้องการของลูกค้า โดยจะประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ คือ

- การจัดการคลังสินค้า ประกอบด้วยการจัดการด้านการค้นหาสินค้า การบรรจุและรวบรวมผลิตภัณฑ์

- การจัดการองค์ประกอบพื้นฐานของการจัดส่ง ประกอบด้วยการจัดการด้านกฎเกณฑ์ของช่องทางการกระจายสินค้า, กฎเกณฑ์ในการส่งสินค้า การจัดการด้านคุณภาพของการจัดส่ง

5) การส่งคืน (Return) เป็นส่วนที่จัดการในการบริหารจัดการในกรณีที่มีการส่งสินค้ากลับคืนจากลูกค้า ซึ่งประกอบด้วย การรับคืนสินค้าตามเงื่อนไขธุรกิจ การวิเคราะห์ความเสียหายของสินค้า

แบบจำลอง SCOR Model มีการแบ่งกระบวนการมาตรฐานออกเป็นกลุ่มเพื่อใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ ภายในห่วงโซ่อุปทานให้ง่ายขึ้น และเป็นแนวทางในการดำเนินงานการทำธุรกิจ ที่ต้องคำนึงถึงผลในระยะยาวเนื่องจากความต้องการของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลากลยุทธ์ในการแข่งขัน การปรับปรุงพัฒนาและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงส่งผลให้เกิดการพัฒนาในการปฏิบัติงานในห่วงโซ่อุปทาน และการที่จะบรรลุเป้าหมาย องค์กรจะต้องพิจารณาถึงการใช้ตัวขับเคลื่อน ห่วงโซ่อุปทานทั้ง 4 ด้าน (ดวงพรรณ กริชชาญชัย, 2549) คือ

สินค้าคงคลัง (Inventory) เป็นตัวขับเคลื่อนห่วงโซ่อุปทานที่สำคัญอย่างมาก เพราะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินการในการคงคลังสินค้านั้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพและความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าของห่วงโซ่อุปทานได้โดยจะเริ่มตั้งแต่การจดทะเบียนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต และสินค้าสำเร็จรูปจนถึงการนำออกจากคลังสินค้า

การขนส่ง (Transportation) การขนส่งสามารถเกิดขึ้นได้หลากหลายวิธี จากรูปแบบ และเส้นทางในการขนส่งซึ่งในแต่ละวิธีที่เลือกนั้นก็จะมีลักษณะเด่น และข้อดีที่ไม่เหมือนกันคือ ทางเลือกในการขนส่งมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าของห่วงโซ่อุปทาน นอกจากนี้ยังส่งผลต่อต้นทุนที่ใช้ในการผลิตด้วย

สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) เป็นการจัดการองค์กร เพื่อช่วยในการอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานภายในองค์กร ทั้งทางด้านการผลิต เก็บสินค้าและการขนย้ายผลผลิตการจัดสรรอุปกรณ์ และ

ทำเลที่ตั้ง เพื่อทำให้ความสามารถในการผลิตเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และต้องมีความยืดหยุ่นได้ในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงานในองค์กรสิ่งเหล่านี้จะมีผลกระทบอย่างมากต่อการดำเนินการภายในโซ่อุปทาน

ข้อมูลสารสนเทศ (Information) ประกอบด้วยข้อมูลดิบและการวิเคราะห์ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับวัตถุดิบ คลังการขนส่งสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานข้อมูลสารสนเทศของโซ่อุปทานนั้น อาจถือได้ว่าเป็นตัวขับเคลื่อนโซ่อุปทานที่ยิ่งใหญ่ที่สุด เพราะข้อมูลนั้นมีผลกระทบโดยตรงต่อตัวขับเคลื่อนโซ่อุปทานทุกตัวข้อมูลสารสนเทศจะช่วยให้การจัดการกับโอกาสที่จะทำให้โซ่อุปทานมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าและประสิทธิภาพมากขึ้น

เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการผลิตและการแปรรูป

การนำความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรมาใช้ หมายถึง การนำความรู้ทักษะ และทรัพยากรที่มีมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา เพิ่มศักยภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานด้านการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ให้ได้ผลผลิตมากขึ้นตามความต้องการของมนุษย์ โดยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มผลผลิตพืช (วิรัช วงศวาท, 2562) (เพิ่มปริมาณผลผลิตโดยไม่ต้องเพิ่มพื้นที่) มีรายละเอียดดังนี้

1. การคัดเลือกพันธุ์พืช ปรับปรุงพันธุ์พืช และการขยายพันธุ์พืช ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในพื้นที่ปลูกนั้นๆ ทั้งความต้านทานโรคของพืชและแมลงในพื้นที่ รวมถึงความนิยมและความต้องการบริโภคผลผลิตในพื้นที่ด้วย
2. การดูแลรักษาดินและปรับปรุงดิน เป็นการรักษาคูณสมบัติของดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูกพืช โดยการใช้ดินอย่างรู้คุณค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดการใช้สารเคมีต่างๆ และบำรุงดินอย่างถูกวิธี เพื่อให้ดินคงความอุดมสมบูรณ์ สามารถใช้ในการเพาะปลูกพืชได้อย่างยั่งยืน
3. การปรับปรุงระบบชลประทาน ในภาคของการเกษตร หมายถึง การใช้น้ำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดให้เหมาะสมกับพื้นที่ อาจรวมไปถึงการจัดระบบการให้น้ำให้แก่พืชที่ เช่น การวางระบบน้ำหยด (Drip irrigation) และ การให้น้ำใต้ดิน (Sub irrigation) เป็นต้น
4. การดูแลรักษาพืชที่ปลูก เป็นขั้นตอนการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูก ที่จะทำให้พืชที่เจริญเติบโตให้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปริมาณที่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น การให้ธาตุอาหารที่พืชต้องการอย่างถูกต้องเหมาะสม การจัดการความเข้มแสง และช่วงแสงที่พืชต้องการ รวมถึงการป้องกัน กำจัดศัตรูพืช เป็นต้น
5. การปลูกพืชแบบไม่ใช้ดิน/ การใช้วัสดุผสม/ การใช้สารละลาย อาจแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ (1) การปลูกพืช (Hydroponics) หรือการปลูกพืชโดยให้ส่วนของรากแช่อยู่ในสารละลายธาตุอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของพืชโดยตรง (2) การปลูกบนวัสดุอื่นที่ไม่ใช่ดินและรดด้วยสารละลายธาตุอาหารหรือน้ำปุ๋ย เช่น กรวด ทราย หิน ที่ได้จากธรรมชาติ หรือที่มนุษย์ทำขึ้นมา เช่น เพอร์ไลท์ (Perlite) เวอร์มิคิวไลต์ (Vermiculite) โยหิน (Rockwool) เป็นต้น

การยกระดับผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานราก

“เศรษฐกิจฐานราก” คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่นๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เป็นระบบเศรษฐกิจแนวราบที่ส่งผลและสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างผู้คนในชุมชนท้องถิ่น มิใช่เป็นเฉพาะเศรษฐกิจแนวตั้งแบบปัจเจกแต่สามารถทำให้เกิดความร่วมมือเกิดโอกาสและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเศรษฐกิจร่วมของชุมชนกับเศรษฐกิจของปัจเจก เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะความร่วมมือเป็นส่วนสร้างความสัมพันธ์ ทั้งในชุมชนท้องถิ่นและในระดับที่กว้างขวางอื่นๆ และภายนอก (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2564)

เศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชน คือ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับการผลิต จนถึงระดับการบริโภค การมีส่วนร่วมของชุมชนในการคิด การลงมือปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และร่วมกันเป็นเจ้าของ (กรมประชาสัมพันธ์, 2566) ปัญหาด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความยากจนและความเหลื่อมล้ำโดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและแรงงานทั่วไป การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจึงเป็นความคาดหวังในการที่จะคิดหาวิธีจัดการแก้ไขความยากจนและความเหลื่อมล้ำอย่างถูกต้องและยั่งยืน ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของชุมชนซึ่งเป็นรากฐานของสังคม จึงจำเป็นต้องช่วยกันสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับฐานรากของสังคมให้มุ่งสู่ชุมชนเข้มแข็งและอยู่เย็นเป็นสุข โดยต้องส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยกระบวนการวางแผนการบริหารการพัฒนา นำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจเพื่อความยั่งยืน

การที่กิจการต่าง ๆ จะสามารถดำเนินกิจการของตนเองได้อย่างยั่งยืนนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญคือ มีการกำกับดูแลที่ดี มีการบริหารจัดการความเสี่ยงตลอดห่วงโซ่อุปทานความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการเติบโตบนเส้นทางธุรกิจได้ในระยะยาว และคู่มือหลักการแนวทางด้านการพัฒนาธุรกิจเพื่อความยั่งยืน โดยภายในคู่มือจะมีการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ แผนการดำเนินงาน และแผนการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน (อภิรักษ์ กาญจนคงคา, 2564)

การปรับประยุกต์ของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือ World Commission on Environment and Development ในรายงาน Our Common Future 1987 หรือ Brundtland Report โดยมี 3 องค์ประกอบคือ ด้านเศรษฐกิจ : ความสามารถในการทำกำไร ด้านสังคม : องค์กรแห่งความสุข และด้านสิ่งแวดล้อม : ความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งมีนิยามปฏิบัติการและวิธีการวัดทั้ง 3 ประเด็น ดังนี้

1.ด้านเศรษฐกิจ : ความสามารถในการทำกำไร หมายถึง การมีกำไรที่มั่นคง มีเสถียรภาพ กระตุ้นการประหยัดเพื่อลดค่าใช้จ่ายขององค์กร มีความสามารถในการสร้างตราสินค้าเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งการตลาด มีความเข้าใจและ เข้าถึงลูกค้า

2.ด้านสังคม: องค์กรแห่งความเอื้ออาทร หมายถึง ระดับความเป็นจริงในการใส่ใจสุขภาพและความปลอดภัยของพนักงาน การตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อผู้เกี่ยวข้องทางธุรกิจ เน้นความจริงใจ โปร่งใสในการทำงาน เป็นองค์กรแห่งความสุข

3.ด้านสิ่งแวดล้อม: ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ระดับความเป็นจริงของการเป็นองค์กรที่มีชื่อเสียงด้านรักษาสิ่งแวดล้อม การเป็นองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงมีผลิตภัณฑ์ที่เน้นการรักษาสิ่งแวดล้อม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยแบบสอบถามสำหรับผู้ประกอบการ จำนวนทั้งสิ้น 58 ราย และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มผู้ประกอบการ SME และ OTOP จำนวน 10 ราย จากผู้ประกอบการเป้าหมายเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดนครปฐม ประจำปี 2564

ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่ดำเนินการวิจัย คือ จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากร คือ กลุ่มผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากประเภทผลิต และแปรรูป จังหวัดนครปฐม ในปี 2564 ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ประกอบการ SME และ OTOP จำนวน 10 ราย ประกอบด้วย

1. วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร ตำบลสระพัฒนา
2. กลุ่มแปรรูปปลาสำบ้านคลองเขื่อนขันธุ์
3. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพัฒนายั่งยืน
4. กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา
5. Modern Fruit
6. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอาชีพผลไม้สด และผลผลิตการเกษตรแปรรูปบ้านดอนทอง
7. กลุ่มอาชีพเสริมบ้านสุขเกษม
8. กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ
9. วิสาหกิจชุมชนแปรรูปเนื้อสัตว์ตำบลห้วยพระ
10. กลุ่มผลิตภัณฑ์บ้านรางโพธิ์ทอง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ ผู้ประกอบการเป้าหมายเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดนครปฐม ประจำปี 2564 จำนวนทั้งสิ้น 58 ราย

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลจากแบบสอบถามผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากสามารถสรุปประเด็นที่มีความเกี่ยวเนื่อง ดังนี้

ภาพที่ 1 เจาะลึกภาพรวมผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดนครปฐม

ผู้ประกอบการที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ที่ร้อยละ 69 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะอยู่ที่ระหว่าง 41-50 ปี โดยมีระดับการศึกษาอยู่ที่ระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 58.60 สถานภาพของผู้ประกอบการที่ตอบแบบสอบถามอยู่ในสถานภาพสมรส ร้อยละ 56.90 ประเภทของสินค้าที่จำหน่ายส่วนใหญ่เป็นสินค้าภาคการเกษตร ร้อยละ 69 รองลงมาคือ ด้านการแปรรูป และด้านการท่องเที่ยว ตามลำดับ ระยะเวลาในการประกอบการอยู่ที่ 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.70 รายได้โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 20,000 บาท มีการรวมกลุ่มสมาชิกอยู่ที่ 10-15 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการกระบวนการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3.84 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการแปรรูป และการผลิตมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 3.90 โดยปัจจัยด้านการจัดการที่สำคัญ คือ มีการใช้เทคนิค และวิธีการผลิตที่ช่วยถนอมอาหาร ค่าเฉลี่ย 4.03 รองลงมา คือ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการผลิตสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า และ มีการนำเครื่องทุนแรง หรือเครื่องมือมาสนับสนุนในการผลิต

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมของสถานประกอบการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.90 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยมาก คือ 4.07 และเมื่อพิจารณาในส่วนปัจจัยที่ส่งเสริม คือ การพัฒนาการเรียนรู้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา มีค่าเฉลี่ยมาก คือ 4.15 รองลงมา คือ ส่งเสริมการคิดเพื่อการเปลี่ยนแปลงโดยใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมมาสนับสนุน และ ใช้สารสนเทศมาเป็นข้อมูลในการพัฒนา ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.84 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านของราคาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ 3.93 เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยเป็นรายข้อพบว่า มีป้ายบอกราคาของที่กำหนดอย่างชัดเจน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.03 รองลงมา คือ ราคาสินค้าดึงดูดใจผู้บริโภค และ ราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพของสินค้า ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความยั่งยืนของสถานประกอบการ ปัจจัยด้านความยั่งยืนของสถานประกอบการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.74 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรมค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.96 และเมื่อพิจารณารายปัจจัยที่ส่งเสริมผู้ประกอบการ พบว่า เครื่องมือ และนวัตกรรมการผลิตที่มีอยู่ตรงกับความต้องการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.27 รองลงมา คือ มีการใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนการผลิต และ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่นำมาใช้ ช่วยให้การดำเนินกิจการมีประสิทธิภาพ ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการเกี่ยวกับแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานการผลิต และการแปรรูปด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อยกระดับผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานราก

ด้านของเทคโนโลยีและนวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่า เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการผลิตถือว่าเป็นข้อจำกัดที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการทุกกลุ่มที่ลงไปทำการศึกษา ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆมาสนับสนุนการผลิต เช่น เครื่องอบ เครื่องซีล เครื่องปั่นผง เครื่องกวน เครื่องทำความเย็น เครื่องทอดสลัดน้ำมัน และตู้อบล้างแสงอาทิตย์ ที่ต้องใช้งบประมาณในการจัดซื้อ เป็นต้นทุนในการดำเนินงาน แต่ในบางกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมกับภาครัฐจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสามารถวางแผน และเพิ่มกำลังการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่ายของผู้ประกอบการมีข้อจำกัด **ผู้ประกอบการบางราย**มีพื้นที่ร่วมกับคู่ค้าประจำ เช่น กลุ่มแปรรูปปลา ส้มบ้านคลองเขื่อนขันธุ์ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอาชีพผลไม้สด และผลผลิตการเกษตรแปรรูปบ้านดอนทอง แต่ในส่วนของผู้ประกอบการกลุ่มอื่น ๆ **โดยส่วนมากจะขายที่หน้าร้าน** หรือร่วมออกร้านแสดงสินค้ากับภาครัฐ **ทำให้ประหยัดต้นทุนด้านสถานที่จำหน่าย นอกเหนือจากสถานที่แล้วด้าน**

การกำหนดราคาเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการยังไม่ได้รับรองมาตรฐาน ดังนั้นจึงไม่สามารถตั้งราคาได้สูง ดังนั้นผู้ประกอบการจึงใช้การส่งเสริมการขายเพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจของกลุ่มลูกค้า

ด้านการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสถานประกอบการ ผลการวิจัยพบว่า เทคโนโลยี เครื่องมือนวัตกรรมต่างๆที่นำมาส่งเสริมด้านการผลิต การแปรรูป เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ สามารถช่วยให้ผู้ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน แนวทางการแข่งขันในอนาคตได้ เพราะปัจจุบันกำลังใช้แรงงานคนในการผลิต ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ในกรณีที่มีการสั่งซื้อเป็นจำนวนมาก นอกจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีแล้ว การพัฒนาองค์ความรู้ให้กับสมาชิก ให้มีความสามารถในการใช้เครื่องมือด้านการผลิตได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ก็จะเป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืนในอนาคต จากแนวทางการส่งเสริมสอดคล้องกับการศึกษาของ อภิรักษ์ สงรักษ์ (2563) ศึกษาเรื่อง นวัตกรรมพัฒนาพื้นที่เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและหนุนเสริมผู้ประกอบการชุมชนในเขต พื้นที่ลุ่มน้ำปะเหลียน จังหวัดตรัง และลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตอนล่าง จังหวัดสงขลา วัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการยกระดับชุมชนสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและพึ่งพาตนเองได้ การบริหารจัดการงานวิจัยนวัตกรรมชุมชนเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย มีการพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการพื้นที่ ให้ความสำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อสนับสนุนแผนงานชุมชนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่การบริหารจัดการส่วนต้นน้ำ (Upstream) ประกอบด้วยกลไกการพัฒนารอบการวิจัย การจัดทำสัญญาทุนและเปิดบัญชีธนาคาร การออกระเบียบการเงินและบัญชี และการสร้างกลไกความร่วมมือกับภาคีในพื้นที่ การบริหารจัดการส่วนกลางน้ำ (Midstream) ประกอบด้วย การอำนวยความสะดวกให้กับนักวิจัย การพัฒนาเสริมทักษะให้กับนักวิจัย การประเมินติดตามรายงานผลการวิจัย ได้กำหนดรูปแบบการติดตามรายงานความก้าวหน้า และกระบวนการพัฒนาเทคโนโลยีชุมชน/นวัตกรรมชุมชนและการพัฒนาความสามารถให้กับนวัตกรรมชุมชน การให้บริหารช่วยเหลือนักวิจัยตลอดกระบวนการวิจัยผ่านคลินิกให้คำปรึกษา พื้นที่การทำงานร่วมกัน และการบริหารจัดการส่วนปลายน้ำ (Downstream) ประกอบด้วย การตรวจสอบคุณภาพผลงาน การสร้างการยอมรับของผลผลิตงานวิจัย การสร้างคุณค่าของบทความวิจัยในการตีพิมพ์เผยแพร่ การจัดทรัพยากรสนับสนุนปัญหา การแสดงผลงานวิจัยต่อเวทีสาธารณะ การประกวดแข่งขัน การจัดกิจกรรมเพื่อการเสนอผลงานและส่งมอบผลงานวิจัยให้กับผู้ใช้ประโยชน์ และการสร้างกลไกการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ สโรชินี เตียวธนโชติ (2563) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่พัฒนาเกษตรเชิงนวัตกรรม: กรณีศึกษาการพัฒนาเกษตรในจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการเกษตรสู่เกษตรเชิงนวัตกรรม และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการเกษตรสู่เกษตรเชิงนวัตกรรมผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเกษตรกรได้รับรางวัลการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมีความเห็นว่าการตลาดเป็นเรื่องสำคัญมากที่สุด และในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาท การนวัตกรรมมาใช้กับ

การเกษตรถือเป็นเรื่องสำคัญมาก ปัจจัยรองลงมา คือ ปัจจัยเรื่องการบริหารงานส่งเสริมการเกษตรให้ภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีการบูรณาการร่วมกันในการส่งเสริม ปัจจัยที่มีผลน้อยที่สุด คือปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มเกษตรกรที่ยังไม่ได้รับรางวัลการปฏิบัติการ แต่ได้รางวัลรับรองมาตรฐานอื่นๆ มีมุมมองความคิดที่ต่างจากกลุ่มที่ได้รับรางวัลการปฏิบัติทางการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของการบริหารงานส่งเสริมของภาครัฐมากกว่าเรื่องเทคโนโลยีและนวัตกรรม คณะกรรมการบริหารศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรม จังหวัดราชบุรีมองว่าภาคการเกษตรเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องบูรณาการและช่วยกันการส่งเสริมพัฒนาโดยต้องช่วยเกษตรกรในเรื่องการตลาดและเรื่องเทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยเกษตรกรได้มากในการพัฒนาการเกษตรเรื่องการลดต้นทุนการผลิต

ภาพที่ 2 ยกระดับเศรษฐกิจฐานรากนครปฐม : ความท้าทายและแนวทางสู่ความสำเร็จ

ความท้าทาย และแนวโน้มสู่ความสำเร็จ

จากวัตถุประสงค์การวิจัย ประเด็นปัญหาหลักที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไข และเสนอต่อหน่วยงานที่มีส่วนในการแก้ไขปัญหา และส่งเสริมผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานราก 3 ด้าน คือ ด้านแรก การขาดแคลนทางด้านเทคโนโลยี ด้านที่สอง การจัดการห่วงโซ่อุปทานที่อ่อนแอ และด้านสุดท้าย สินค้า และบรรจุภัณฑ์ที่ไม่เป็นที่น่าสนใจ จากประเด็นดังกล่าวถ้ามีการบูรณาการแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่มีการบูรณาการสกัดปัญหาดังกล่าวออกมาสู่การแก้ไข และมีการจัดหน่วยงานที่รับผิดชอบไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วย 3 วิธีการ คือ

1. การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ คือ หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบด้านเศรษฐกิจฐานราก เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เกษตรจังหวัด สํารวจกลุ่มเป้าหมายที่ต้องเร่งพัฒนามาเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง

2. วางระบบบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน คือ ส่งเสริมด้านแนวทางการผลิตเพื่อก่อให้เกิดมาตรฐาน การจัดหาเครือข่ายวัตถุดิบ และช่องทางการเข้าถึงแหล่งทุน หน่วยงานที่ต้องเตรียมความพร้อมคู่ขนานกับข้อที่ 1 คือ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด ธนาคารอมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงาน ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เครือข่ายธุรกิจ BizClub เครือข่ายเกษตรกร ที่ต้องเตรียมความพร้อมในการส่งเสริม

3. การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และช่องทางด้านการตลาด โดยการ ส่งเสริมด้านองค์ความรู้การผลิต นวัตกรรมการแปรรูปสินค้า และการออกแบบตราสินค้าพร้อมบรรจุภัณฑ์ที่มีความสอดคล้องกับตลาด ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการพัฒนา เช่น สถาบันการศึกษาในจังหวัดที่มีการ ถ่ายทอดองค์ความรู้ และการนำนวัตกรรมการผลิตต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้ประกอบการในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาเรื่องนี้ยังมีปัจจัยที่ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปขยายผล และศึกษาต่อยอดการพัฒนาด้าน เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก และเรื่องอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ประการแรก ควรส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างทั่วถึงในกลุ่มผู้ประกอบการ โดย เน้นการอบรมและพัฒนาองค์ความรู้ควบคู่กับการสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์

ประการที่สอง ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีบทบาทในการสนับสนุนช่องทางการตลาดและ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน

ประการที่สาม การวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตไปยังภูมิภาคอื่น ๆ และมีการประเมินผลในเชิง ปริมาณที่ชัดเจนมากขึ้น

อ้างอิง

กรมประชาสัมพันธ์ (2566).เศรษฐกิจฐานรากคืออะไร. <https://www.prd.go.th/th/content/content/category/detail/id/31/iid/225239>.

ดวงพรรณ กริชชาญชัย. (2549). *โซ่อุปทานและโลจิสติกส์ทฤษฎี*. โอทีแอล เทรด มีเดีย.

ธัญญา วสุศรี. (2550). *การจัดการผู้ส่งมอบ (Supplier management)*. สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ.

วิทยา สุทธิดำรง. (2546). *โลจิสติกส์และการจัดการโซ่อุปทาน*. ซีเอ็ดยูเคชั่น.

- วิรัช วงศ์วาท. (2562). เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร. <https://sites.google.com/a/ptss.ac.th/my-work-agri/2-2>.
- สโรชินี เตียวธนโชติ. (2563). ปัจจัยที่พัฒนาเกษตรเชิงนวัตกรรม: กรณีศึกษาการพัฒนาเกษตรในจังหวัดราชบุรี [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพงษ์ ศิริโสภณศิลป์และคณะ. (2549). แนวทางการสร้างโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ. สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2564). เศรษฐกิจฐานราก. https://web.codi.or.th/development_project/20201125-20029/.
- สาธิต พะเนียงทอง. (2548). การจัดการโซ่อุปทานเชิงกลยุทธ์. ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สำนักงานจังหวัดนครปฐม กลุ่มงานยุทธศาสตร์ และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2567). แผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับทบทวน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. ศูนย์ราชการจังหวัดนครปฐม.
- อภิรักษ์ กาญจนคงคา. (2564). การพัฒนาธุรกิจเพื่อความยั่งยืน. <http://huexonline.com/knowledge/28/660/>
- อภิรักษ์ สงรักษ์. (2563). นวัตกรรมพัฒนาพื้นที่เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและหนุนเสริมผู้ประกอบการชุมชนในเขต พื้นที่ลุ่มน้ำปะเหลียน จังหวัดตรัง และลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตอนล่าง จังหวัดสงขลา (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- Christopher, M. (1998). *Logistics and Supply Chain Management Strategies for Reducing Cost and Improving Service*. Prentice-Hall.